

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії

ОП Хореографія
зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
«Естетика тривоги та страхів у мистецькому дискурсі. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста»

Ван Ісяо

Науковий та творчий керівник:

Пархоменко Олександр Миколайович,
доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Реброва Олена Євгеніївна
доктор педагогічних наук, професор

Допущено до захисту _____

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та хореографії
доцент **Олена КОВАЛЬ** _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Естетика тривог та страхів у мистецькому дискурсі. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста»»	6
1.1. Психологічний феномен категорії страху та тривог у науковому просторі.....	6
1.2. Естетика мистецтва як засіб вияву почуттів та емоцій людини.....	10
1.3. Художній образ у хореографічному мистецтві - відображення світобачення людини.....	15
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Повернення до рідного міста» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Естетика тривог та страхів у мистецькому дискурсі».....	22
2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору.....	22
2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки.....	27
2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції.....	35
Висновки до другого розділу	43
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми кваліфікаційної роботи. Сучасна людина як ніколи стурбована власною безпекою, що охоплює право на життя в умовах миру, свободи і гідності. Відчуття розпачу, тривоги та страхів все більше виникає у особистості, не зважаючи на технологічний розвиток людської цивілізації. Культура та мистецтво є тією унікальною можливістю творчій людині, митцю, поділитися з іншими своїми панічними відчуттями. Мистецтво дозволяє виражати навіть найглибші потаєні страхи і відчай у естетичній формі.

Зміст сучасного життя, процеси, що відбуваються у естетично-художній культурі призводять до підняття естетики і мистецтва на більш високий рівень, до появи нових тем і образів. Проникнення естетики майже у всі сфери життя суспільства обумовило естетизацію життя людини.

Еволюція сучасного хореографічного мистецтва відображає злети і падіння, суперечності людини і суспільства, постійне оновлення. Сучасна хореографія і мистецтво загалом демократичне за виконанням і символічне за суттю. Митці мають можливість піднімати і втілювати у своїй творчості абсолютно все, що їх турбує.

Тож ми скористалися свободою хореографічного мистецтва і дозволили собі пластично втілити свої думки, почуття і емоції, обравши темою нашої кваліфікаційної роботи **«Естетика тривог та страхів у мистецькому дискурсі. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста».**

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі понять «тривога» і «страх» у мистецькому просторі та у створенні хореографічної постановки «Повернення до рідного міста».

Завдання роботи:

- дослідити психологічний феномен категорії страху та тривог у науковому просторі.
- проаналізувати мистецьку естетику як засіб вияву почуттів та емоцій людини.

- розглянути художній образ у хореографічному мистецтві як відображення людського світобачення.
- здійснити ідейно-тематичний аналіз хореографічної постановки «Повернення до рідного міста»;
- розглянути композиційно-архітектонічну будову хореографічної постановки у контексті здійснення кваліфікаційної роботи «Естетика тривог та страхів у мистецькому дискурсі. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста».
- охарактеризувати музичну основу та сценографію хореографічного твору.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Завдяки композиційному та сценографічному рішенню хореографічна постановка «Повернення до рідного міста» може бути реалізований до показу як окремих концертних номерів, так і цілісної хореографічної міні-вистави.

Мистецькі, хореографічно-технологічні, педагогічні та балетмейстерські знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва. Участь танцівників у хореографічній постановці сприятиме підвищенню їх виконавського рівня, розширенню акторського діапазону, набутті досвіду роботи із балетмейстером-постановником.

Очевидною є просвітницька та виховна роль кваліфікаційної роботи, яка надає можливість танцівникам та глядачам відкрити для себе естетику почуттів страху та тривог на хореографічній сцені.

Апробація кваліфікаційної роботи. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста» була представлена на II Міжнародному двотуровому фестивалі-конкурсі мистецтв «Таланти Буковини» (1–3 березня 2024 р., м. Хотин, Чернівецька область) і здобула звання Лауреата I премії.

Досвід реалізації кваліфікаційної роботи відображений у доповіді Досвід реалізації кваліфікаційної роботи відображений у доповідях на VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції *Мистецька освіта очима молодого науковця* (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) за темою «Художній

образ у хореографічному мистецтві - відображення світобачення людини»; VIII Мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: глобальні виклики та перспективи розвитку» (Ніжин, 12 березня 2024) з темою «Естетика почуттів сучасної людини у пластичному втіленні митців хореографії».

Структура та обсяг пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (15 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи – 52 сторінки, з них основного тексту – 42 сторінки.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Естетика тривоги та страхів у мистецькому дискурсі. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста»

1.1 Психологічний феномен категорії страху та тривоги у науковому просторі

В історії людства ХХІ століття, як і століття ХХ-те, виявилися епохами неймовірно важких потрясінь. Вони призвели до сумнівів у основних цінностях культури та мистецтва і навіть у людському існуванні. Як зазначав норвезький філософ Ларс Свендсен: *«Збільшення зляканості впливає на нашу впевненість, яка життєво нам необхідна, щоб нормально існувати. Ми обертаємося на жертву у культурі ризику»* [10, 103]. Сьогодні людство знаходиться у страху і тривогах за сьогоднішній день, за своє майбутнє, за рідних та у страху перед смертю.

Страхи і тривоги спонукають особистість рефлексувати і задумуватися про життєві перспективи і безпосередньо сенс життя. Ці почуття викликають у людини світоглядні питання і впливають на творчість. Ми своєю хореографічною постановкою «Повернення до рідного дому» теж піднімаємо питання тривоги перед реальністю, страх головного героя твору перед життєвими змінами. Хореографічний монолог передає відчуття порожнечі між ним і реальним світом. Але, відчуваючи страх і почуття самотності, людина знаходить справжню свободу.

Проблематика тривоги та страху має широкий простір для наукових досліджень у естетиці, філософії, антропології, культурології, психології, мистецтвознавстві тощо. Багато імен нам відомі і сьогодні: Ф. Ніцше, А. Шопенгауер, А. Камю, З. Фрейд, Л. Свендсен та інші. Загалом, розвиток цивілізації у Європі почався із сакрального страху та тривоги. Ще у стародавній літературі вже був присутній опис страху. Наприклад, у трагедіях Есхіла, Софокла, Евріпіда, в «Епосі про Гільгамеша» та «Іліаді» Гомера [3, 11].

Спроби висвітлити різноманіття форм страху та осмислити тривогу зустрічається в античній філософії. Самою актуальною проблемою мудреців Античності був страх перед смертю. Світогляд цих мислителів був спрямований на вирішення і розуміння цієї проблеми. Ідея безсмертя людини в теорії Платона була провідною у визнанні безпідставності страху смерті. У своїй «Поетиці» Арістотель вказував, що трагедія дає можливість людині через страх відчувати катарсис, очищення.

Філософія Середніх віків мала на страх і тривоги два погляди. Один стосувався страху, який є наслідком гріха, а інший – страху перед Богом, який не схвалює гріхи. У наслідку цих точок зору на страх, виникає середньовічний жанр «Танець смерті», який з XIV по XVI століття розповсюдився по території Європи. У культурі різних народів він називався по різному: *Totentanz* у Німеччині, *Danse macabre* у Франції, *Danza de la muerte* в Іспанії, *Ballo della Morte* в Італії, *Dance of Machabree* в Англії тощо [3, 11].

«Танець смерті» являв собою синтетичний жанр, який складається із серії ілюстрацій. Середньовічні гравюри, малюнки, картини та фрески мали свої поетичні коментарі, прологи та епілоги. На них втілювався танець скелетів із мертвими людьми. Для наочного нагадування прихожанам про неминучість смерті, *Danse macabre* розташовували на стінах церков та кладовищ.

В епоху Відродження відбувається поєднання ідей християнства з ідеями античності. Тоді образ скелету став втіленням таємничої сили, яка карає грішників. У мистецтві того періоду різні зображення сцени смерті стали називатися танцем смерті. Паралельно у XVI столітті виникає поняття «*terribilita*». Цим терміном описували відчуття піднесеної внутрішньої сили, страху і благоговіння [3, 12].

Проблема співвідношення страху і знання поступово з'являється у Новий час. Вважалося, що чим більше знає людина, тим менше у неї всіляких страхів. З точки зору класичної філософії, страх є постійною складовою буття людини. Перемогти страх можливо дякуючи естетичним почуттям, людській здатності піднятися над об'єктом страху і власній незалежності від сил природи.

Німецький драматург Г. Лессінг та його земляк філософ Г. Гердер наголошували, що немає більше необхідності зображувати смерть у страшному вигляді.

Песимізм та містичний страх спостерігається у творах німецького філософа А. Шопенгауера. Він стверджував, що страх людини перед смертю є протилежністю жаги до життя. Філософ писав: *«Життя багатьох людей є постійною боротьбою за існування. І вони чомусь переконані, що програють. І те, що вони ще протистоять у цій війні, означає не скільки бажання жити, скільки страх перед смертю. А вона невмолимо стоїть за кулісами і кожної секунди може прийти...»* [11, 267].

Філософи наприкінці XIX століття, разом з Ф. Ніцше виголосили думку, що Бога немає, навколишній світ порожній, а людина у ньому самотня і охоплена страхом. Щось схоже вклали і ми у основну ідею нашої хореографічної постановки «Повернення до рідного міста» у контексті кваліфікаційної роботи. Відчуття самотності і страх перед реальним світом звучить зі сцени у монолозі головного героя твору. Цей страх, тривога, самотність є проявом екзистенціалізму – напрямку у філософії XX століття, що розглядає людину, як унікальну істоту, спроможну до визначення власної долі.

Згідно теорії німецько-американського теолога і філософа-екзистенціаліста П. Тілліха, людина зустрічається з трьома видами страху. Ці види відповідають трьом рівням самоствердження – онтичному, моральному і духовному. У контексті теми нашої роботи «Естетика тривог та страхів у мистецькому дискурсі» доцільно звернути увагу на духовний рівень та моральний. Сфера духовного самоствердження означає сферу творчої діяльності людиною. У цьому випадку в особистості виникає відчуття порожнечі і безглуздості. Наслідком подібних відчуттів є відчуженість від усього реального світу [3, 14].

Моральна сфера страху, за Тілліхом, пов'язана з тим, що людина сама відповідає за своє життя – визначається з вибором, намірами та приймає рішення. Духовний і моральний рівень тривог та страхів міцно переплетені між собою, підсилюючи іншого, хоча мають свої власні передумови походження. Філософ

висловив цікаву думку, що страх можна обернути на позитив. Для цього потрібна мужність [13, 59].

Німецький філософ і психіатр К. Ясперс вивчав феномен страху і тривоги у межах осмислення питань майбутнього. Вчений допускав, що страх є необхідною умовою прийняття себе людиною. Він допомагає їй реалізуватися через позбавлення хибного спокою. Страх є стимулятором людини до роздуму про власне життя і долю.

Подолавши фаталізм, особистість отримує можливість залишитися собою, зберегти свою індивідуальність. Філософ зазначав: *«Поки є страх, у людини існує можливість перебороти його. Людина перемагає страх там, де у неї є можливість власної ініціативи у мінливих умовах та ситуаціях»* [15, 191]. Тож, страх і тривожність відкривають існування людини як можливість, дає їй мудрість та розкриває творчий потенціал.

Страх та тривога з психологічного погляду, як і радість, любов чи ненависть, є постійним супутником людини. Австрійський психолог З. Фрейд вивчав природу страху з точки зору психопатії. Науковець вважав, що тривогу викликає відсутність балансу між нормами суспільства і власними бажаннями людини. Страх виступає захисним механізмом підсвідомості. Фрейд розмежовував страх раціональний і невротичний.

Ми вважаємо, що у нашій кваліфікаційній роботі доцільніше звернути увагу на страх невротичний, оскільки він пов'язаний із незрозумілою людині загрозою. А саме це відчуває головний герой нашої хореографічної постановки «Повернення до рідного місті». Такий страх народжується від внутрішнього відчуття, а не реальної загрози ззовні. Спроба втечі від внутрішньої небезпеки може призвести до невротичних розладів [3, 16].

Згідно теорії феноменолога і історика культури Г. Шмітта, страх є пригніченим бажанням втечі. Він у своїх працях описує відчуття тривоги і страху на тілесному рівні. Нам цікава була ця інформація, оскільки для передачі емоцій свого героя у хореографічній постановці, ми підбирали специфічні прийоми, жести, пози, специфічні пластичні втілення.

Тож, Шмітц відмітив напруження чи набряк тіла при відчуттях страху. Стан звуження у подібних ситуаціях виглядає, як стиснення тіла людини, у якому енергія, яку стримують, не знаходить виходу. Не залежно від того, загроза реальна із зовні чи це тільки думки про якусь катастрофу, людина як тілесна істота завжди реагує однаково.

Тобто, відбувається своєрідна метаморфоза мови тіла. Ніби порушується зв'язок із внутрішнім світом і тіло обертається на безформну масу. Це можна спостерігати у хореографічному мистецтві, яке теж звертається до теми тривог і страхів; у драматичному мистецтві, де окрім тексту, мова тіла актора яскраво передає стан персонажів, у кінематографі, у образотворчому мистецтві тощо. З одного боку страх та тривоги захищають людину від самовпевненості і необережності. Він спонукає нас передбачати небезпеку і мати стратегію її уникнути [3, 21].

З іншого боку, страх підштовхує людину до творчості, до дії, до руху вперед. Значення, яке відіграє страх у нашому житті, залежить від того, яку роль ми йому відводимо. У силах людини змінити страх на надію, оскільки вона сильніша і вільна від обмежень. Саме про це і йдеться у нашій хореографічній постановці «Повернення до рідного дому».

1.2 Естетика мистецтва як засіб вияву почуттів та емоцій людини

Естетика сучасності виступає як метатеорія мистецтва. Вона розробляє шляхи формування людської чуттєвості у її досконалості та має величезний вплив на художню культуру суспільства. Естетика як наука активно взаємодіє з іншими - з етикою, психологією, виявляючи творчі можливості особистості та відкриваючи її етичний потенціал. Тож, *естетика – це наука про формування і розвиток чуттєвої культури людини* [1, 4].

У естетиці органічно поєднуються дві частини цієї науки: естетичне відношення людини до дійсності та художня діяльність особистості. Вся історія становлення науки естетики являє собою пошук співвідношення між цими

зазначеними частинами. Своєрідним «пластичним мостом» між ними були поняття прекрасного, досконалого, гармонійного, цінного та філософії мистецтв. Протягом кількох століть естетику називали і «наукою про красу», і «наукою про досконале», і «наукою про закони розвитку мистецтва».

У межах аналізу нашої кваліфікаційної роботи, ми звернулися до естетики екзистенціалістської, яка виникла на ґрунті філософії екзистенціалізму (existential – існування), яка сформувалася на початку XX століття. Ця філософія намагалася зрозуміти буття людини, її екзистенції. Воно не може бути зрозумілим раціонально, а усвідомлюється «переживаннями». Спираючись на художньо-образні виразні засоби, якими оперує мистецтво, можливо ці переживання зрозуміти [1, 417].

В екзистенціалістській естетиці важливе місце займають погляди французького романіста і філософа А. Камю. Його філософська і естетична позиції пройшли велику трансформацію – від ідеї поєднання людини і природи до визнання хаотичності світу і випадковості людського життя. У світобаченні Камю звучать своєрідні заклики до бунту особистості, яка розуміє абсурдність свого існування. Проблеми соціального призначення мистецтва та психологія творчості також були в фокусі уваги науковця.

Камю одночасно із ствердженням абсурдності життя не заперечує і загальні людські цінності – любов, солідарність, свободу. Ці цінності найглибше отримали своє осмислення у мистецтві. Поняття «стиль» і «краса» у мистецтві виходять на перший план. Притаманними певному мистецтву засобами, митець намагається побороти абсурдність і хаос світу, прикрашаючи його «стилем». Так із потворності світу формується те, що вважається красивим [1, 418].

Мистецтву притаманна властивість створювати світ ілюзії, додаючи те, що не існує у реальності. Тенденція до самовираження, самовдосконалення реалізується через мистецтво, через сприймання творів митців. Але людина, за Камю, може потрапити у пастку – пізнати себе означає вмерти. В одному із літературних творів романіста «Сторонній» ця концепція чітко відображена.

Будь-яке мистецтво завжди схиляється до естетичної самодостатності. Воно є вільним від самої своєї появи. Ознакою свободи у мистецтві є його унікальна властивість бути другою природою і вільно створювати ймовірні та неймовірні ситуації. Таким чином, мистецтво проблему загострює та яскраво висвітлює [1, 205]. Що зробили і ми своєю хореографічною постановкою – через танець підняли питання страху і тривоги людини перед реальністю, панічного відчуття самотності.

Тільки мистецтву властива здатність рухати події у часі, повертатися до них у образі «присутності», відтворювати логічність різних взаємозалежних явищ. Для мистецтва, особливо хореографічного, доступне все, що пов'язане із гіперболою (навмисним перебільшенням), метафорами (перенесення ознак з одного предмету на інший), «польотом у вісні і наяву» тощо. Можна бути фантастичним персонажем, жити у іншому світі, бути тінню – мистецтво загалом себе не обмежує.

Свобода уявна, ілюзорна і свобода духу людини має чітко розрізнятися. Не зважаючи на обставини, свобода у власному виборі завжди є справжньою. Це в основному є питанням розгляду етичної науки, що абсолютно виправдано. Коли ми говоримо про свободу у творчості митця – балетмейстера, режисера, музиканта, художника - то у цьому випадку вона набуває критеріїв моралі. Але охоплюючи складну психологічну гаму, таку як: натхнення, осяяння розуму чи в усвідомленні своїх творчих задумів, це стає категорією естетики [1, 205].

У сучасній естетиці межі мистецтв значно розширюються. Традиційні уявлення про кордони мистецтва стираються. Як стирається відмежування мистецтва від немистецтва. Відбувається значне розширення творчих меж, що призводить до розриву із традиційними очікуваннями глядача. Виникає «мистецтво» у просторі «немистецтва».

Естетична сфера виходить далеко за обрії мистецтва і займає місце повсякденності. Відбувається широке використання сучасною естетикою нових художніх прийомів та видів художньої діяльності. З'являється інсталяція, перформанс, акція, відео-арт тощо. Всі перераховані новаторські прийоми цілком

можуть бути застосовані митцями для втілення емоцій та почуттів страху, відчаю, тривоги тощо [6, 27].

Незважаючи на нові сучасні прийоми, естетика ХХІ століття все-таки оберігає накопичені історією свого народу культурні цінності. Правда, інколи інтерпретуючи їх у популярному, іронічному сенсі. Тому що традиція є однією із важливих форм наявності ідеального та належного і реальному житті. Традиція проводить культурні цінності у повсякденний світ, закріплює їх у житті людини, передаючи іншим поколінням.

За допомогою традиції особистість занурюється у культурно-історичний простір соціуму, в якому перебуває. Також засвоює мову своєї культури, переконання і поведінку. Традиція дає можливість людині відчувати себе частиною спільноти, ототожнювати себе з минулими поколіннями. Проте, у сучасних умовах соціальних змін естетична спадщина переглядається. Змінюються цінності, ідеали, з'являються нові теми, сенси та персонажі.

Швидкість соціальних перетворень значно підвищили мобільність людини. Вона перестає бути прив'язаною до одного культурного чи соціального середовища. Особистість переглядає свій спосіб життя, свої соціальні цінності, свої естетичні орієнтири. Дійовість людини стимулюється власними бажаннями, а не традиційними установками [6, 29].

Ми знову звернемося до прикладу нашої теми кваліфікаційної роботи. Звучить вона не стандартно для ідеї хореографічної постановки. Традиційно, митець намагається створювати щось естетично привабливе, витончене, яскраве і позитивне. Біль, тривога та страх викликають у глядача відчуття пригніченості, суму.

Але ми вирішили дозволити собі виразити у своїй творчості те, що турбує саме нас. Тривога перед реальністю, відчай і самотність – не найкращі почуття, які мають бути втілені на хореографічній сцені. Проте, це *наші* почуття і ми абсолютно вільні у їх прояві.

Філософія свободи у мистецтві це не тільки свобода творчості митця, а й філософія свободи особистості. Часто відбувається поєднання свободи

художника, його «Я» і героя його твору. Але слід зазначити, що мистецтво у цьому тандемі є вторинним. Мистецька свобода не є самоціллю, а є жагою особистості до незалежності. Німецький філософ Г. Гегель зазначав у своїй праці «Філософія права», що які б не були життєві обставини, людина повинна мати повне усвідомлення своєї свободи, *«свого у себе існування»*, вимагати *«поваги до себе як до вільної»* [1, 205].

Розуміння свободи митця розуміється у кількох аспектах. Перший враховує, наскільки легко бути творцю господарем свого таланту, мати для нього простір, почувати себе незалежним від світу, який може поводитися егоїстично, жорстко і егоїстично. Другий вказує, що сутність буття мистецтва для художника має бути відокремлена від реальності, оскільки мистецтво виникає дякуючи його уяві, або буттю, що вплинуло на митця. Тож, можна вважати мистецтво символом та ідеалом свободи.

Появі естетизації сприяло проникнення естетики практично у всі сфери життєдіяльності людини та суспільства. Людина поступово стає споживачем величезної кількості послуг та благ суспільства. Але це дає можливість особистості у XXI столітті значно розширити і збагатити власний досвід. Людина вибудовує свій власний простір, відштовхуючись від стилю життя та моди, про які дізнається із засобів масової інформації [6, 29].

Надаючи матеріальному світу естетики, індивід формує перелік власних бажаних вражень. Ці враження дуже допомагають людині зберегти основні цілі її існування – стабільність і внутрішню гармонію. Різноманітні ЗМІ, Інтернет, оточення людини дуже їй у цьому допомагають.

Вище у попередньому параграфі ми зазначали, що у сучасних художніх практиках розуміння краси вже не є головним. Здійснюється своєрідна естетизація потворного. Великих розмірів сьогодні набуває включення до естетизації речей, які з точки зору класичної естетики усвідомлюються як потворне. Застосування у мистецтві негативних явищ, втілення неприємних, потворних особливостей реального світу направлене на те, щоб обернути їх на предмет естетичного задоволення [6, 30].

Поряд із естетизацією відбувається інтелектуалізація змісту творів мистецтва. При цьому зберігається розподіл на мистецтво елітарне і масове. Це є наслідком підвищення рівня пізнавальної активності сучасної людини та її освітнього рівня. Твори мистецтва стають семантично насиченими, зі складною структурою, а також зростає інформаційна та пізнавальна складова творів. Стають розповсюдженими нові естетичні поняття, такі як «тривіальне», «банальне», «похабне» тощо.

Тож, сучасна естетика мистецтва дозволяє вільно пояснювати митцю свої художні бажання і втілення. Він може вільно використовувати різні фантазійні уявлення у художній творчості, а глядач їх приймає зі своєї точки зору. Художник наповнює мистецьку реальність вільним змістом, граючись з нею у своїй творчості. Естетика ХХІ століття зберігає складні стосунки з автором естетичного твору, самим твором і глядачем.

1.3 Художній образ у хореографічному мистецтві - відображення світобачення людини

Мистецтво є однією із форм свідомості суспільства, особливість якої полягає у зображенні дійсності у конкретно-чуттєвих образах. Це дозволяє творцю глибше усвідомити навколишній світ, виразити внутрішній стан своїх персонажів, мотиви їх дій, особливості характеру – дати художньо-естетичну оцінку втіленому. Художник формує систему естетичних цінностей, впливаючи через них на людину, даруючи можливість для морального і духовного удосконалення.

Характерною особливістю мистецтва, зокрема хореографічного, є його емоційно-чуттєва природа, яка підштовхує митця до творчості, а глядацьку аудиторію до сприймання хореографічного твору. Мистецтво не скільки фіксує подію, скільки філософсько-естетично осмислює втілене, інтерпретує різні характерні явища через систему художніх образів. У наслідку, створюється естетична атмосфера, яка вражає почуття і розум особистості [2, 105].

Тож, особливістю хореографічного мистецтва є його можливість художньо осмислювати навколишню дійсність, розкривати і пізнавати внутрішній світ людини. Пізнання дійсності відбувається за допомогою художніх образів. Саме художній образ акумулює у собі все багатство хореографічного мистецтва, усі існуючі суперечності. Створення митцем хореографічного образу через пластику людського тіла є досить складним процесом. Не менш складним вважається і «розкриття» художнього образу глядачем.

Взагалі, питання художнього пізнання світу є одним із головних в естетиці та міцно пов'язане із філософською теорією пізнання. Задля розуміння сутності художнього образу використовують теорію відображення. Ця теорія сприймає людську свідомість як образ навколишньої дійсності, як суб'єктивне бачення картини об'єктивного світу [2, 108].

Однак, філософське розуміння образу відрізняється від естетичного. Так, філософська теорія пізнання розглядає образ у гносеологічному вимірі. Філософ у поняття «образ» вкладає відображення у свідомості особистості навколишнього світу. У цьому розумінні образами у філософії є різні прояви психічного стану, уявлення, поняття, відчуття та висновки.

Окремою формою відображення реальності є образ художній, який належить до естетичної категорії. Художній образ відрізняється від філософського бачення живою безпосередністю. Окрім того, він не тільки зображує події життя, але й специфічно узагальнює явища, проникає в їх суть і розкриває внутрішній смисл. У художньому образі органічно об'єднуються риси живого бачення і риси абстрактного мислення.

Це цілісна картина життєвого твору, яка співзвучна з ідеєю твору і проявляється у чуттєво-естетичній формі. Художній образ має свої специфічні особливості. Більшість дослідників серед цих особливостей вказують метафоричність, асоціативність та парадоксальність [2, 109]. Ми, намагаючись у своїй хореографічній постановці передати другорядні образи Вітру, Пустелі чи Минулого, використали метафоричність хореографічного мистецтва.

Якщо звернутися до історії, то метафорична природа художнього мислення у творах давнини проявлялася досить чітко. Прикладами можуть слугувати сфінкси у Стародавньому Єгипті, кентаври та грифони у Греції, мавки, водяні, упирі у слов'ян тощо. У художньому творі явища розкриваються за допомогою одне одного. У сучасному мистецтві такі наочні зміни не відбуваються. Характери головних героїв визначаються їх діями, зв'язками з навколишньою дійсністю, у їх відношенні до природи, до себе та інших [2, 110].

Оскільки ми створюємо хореографічний твір, то доцільно було б звернутися до образу танцювального. Загалом, хореографічний образ символічно передає думки і почуття через пластичні дії. Це демонстрація внутрішнього світу через рух, у якому розкривається творчий потенціал митця. Естетично оформленим рухам тіла танцівника, їх жестам і міміці належить провідне значення у створенні образу. Сутнісною рисою такого образу є пластична виражальність [5, 121].

Розвиток засобів виразності у будь-якому мистецтві йде у такій послідовності: спочатку зображення являється ніби зліпком з натури і є подібністю реальності; потім потроху ускладнюється, схематизується і обертається на символ. Тож, ми розуміємо пластичний символ як образно-наочний, тілесно-виражальний, емоційний засіб зображення та втілення людського буття, явищ природи або відношення у суспільстві.

Єдність змістовних і чуттєвих епізодів вирізняє пластичний символ серед інших символів. Його перевага у емоційній чутливості викликає у відповідь переживання та довіру глядача [7].

До особливого стану гармонії і душевної рівноваги виконавець танцювального образу приходять через зосередженість на дійстві і «входженні» у образ. Використовуючи мову пластичної символіки, танцівник не тільки розгортає сюжет хореографічного твору, але утворює специфічну «психічну реальність», у якій відбувається його діалог з глядачем [5, 121].

Значення танцювальної символіки для створення художніх образів полягає у тому, що пробуджуються глибокі шари підсвідомості, втілюючи внутрішні

почуття, емоції, думки. Можна ствердно зазначити, що символічна мова це універсальна мова, яку розуміє все людство. Танцювальний твір занурюється у свідомість і сприймається особистістю як система знаків.

Розуміючи значення жестів, рухів чи поз, людина «зчитує» внутрішній зміст того, що відбувається. Вказані особливості вона розглядає як знаки, які доносять певну інформацію. Так, у вигляді різних символів та знаків, які приникають у свідомість людей, відбувалося загострене сприйняття реальності. Ця своєрідна знакова система формувалася протягом багатьох тисячоліть. Вона ставала засобом збереження танцювального тексту і передачі досвіду попередніх століть майбутнім поколінням [7].

Важливим кроком у ствердженні унікальності людського розуму була об'єктивація внутрішніх асоціацій в образі. Він виступав відображенням дійсності, узагальнюючись, схематизуючись та перетворюючись на умовний знак. Таке виникнення образу створило магічне уявлення світу і породило в людині впевненість впливати на об'єкт через різні дії з його психофізичною стороною.

Наприклад, стародавній мисливець перед полюванням виконував магічний ритуал зі списом, уражаючи уявну жертву. Він щиро вважав, що ці його дії мають гарантувати йому успіх у справі. Мисливець вірив, що танець дійсно допоможе у здійсненні важливої функції його життя. Так само у бойовому танці багатьох народів спочатку проводилася репетиція військових дії та майбутніх перемог. Додатково такі танці навчали воїнів військовим прийомам та тренували тіло [5, 122].

При оволодінні військовим мистецтвом саме ритуальні танці сприяли розвитку фізичної сили, координації, витривалості та міцності духу. Військові танці виховували ідеального мисливця-воїна. Людина щиро вірила, що викликавши у своїй уяві образ перемоги, вона її отримає у реальності. Практично, як ми зараз розуміємо, створювалася «друга» реальність, як образ «першої» [кіндер, 122].

Тож, хореографічне мистецтво завжди було і залишається життєво-важливою формою активності людини і цілого суспільства. Воно є яскравою складовою синкретичного мистецтва і представляє собою пластичну форму вираження світобачення особистості. Танець з давнини і до сучасності завжди грав ключову роль у пізнанні, спілкуванні, навчанні, виразу почуттів та емоції [9].

Специфічною рисою світобачення людини є її здатність до пластичних перевтілень. У хореографічному мистецтві це здійснюється через виразні імітаційні рухи, жести у поєднанні з декоративним оформленням. Танцювальний образ виступає своєрідним символом за допомогою якого виконавець чи балетмейстер несе у простір глядача свої ідеї. Тілесні дії набувають духовної значущості і символічно демонструють думки і почуття.

Повернімося знову до нашої хореографічної постановки і до втілення нами вигаданих нашою уявою танцювальних образів Минулого, Сьогодення, Майбутнього та Тривоги. Для хореографічної лексики кожного з перерахованих образів ми знаходили своєрідні і специфічні виражальні засоби, які сприймаються як своєрідні символи, своєрідну пластичну систему знаків, зрозумілу кожній людині, якою б мовою вона не спілкувалася і у якій би країні не жила.

Висновки до першого розділу

1. Досліджено, що у науковому та мистецькому просторі неодноразово піднімалося питання почуттів тривоги та страху людини. В античній філософії не одноразово зустрічалися спроби висвітлити різноманіття форм страху та осмислення тривоги. Світогляд мислителів був спрямований на вирішення і розуміння проблеми страху перед смертю. Два погляди на страх і тривоги мала філософія Середніх віків: страх як наслідок гріха та страх перед Богом.

Як наслідок, виникає художній жанр «Танець смерті», який був розповсюджений по Європі. Він являв собою гравюри, малюнки, картини, на

яких був зображений танець скелетів із мертвими людьми. В епоху Відродження образ скелету став втіленням таємничої сили, яка карає грішників. Виникає спеціальний термін для опису відчуття піднесеної внутрішньої сили, страху і благоговіння.

У Новий час з'являється питання співвідношення страху і знання. Припускалося, що чим більше людина має знань, тим менше у неї страхів. З точки зору класичної філософії, страх є постійною складовою людського життя. З цим твердженням перекликаються погляди психології на ці почуття. Хореографічне мистецтво теж неодноразово звертається до теми тривоги і страхів. Як і драматичне мистецтво, кінематограф, образотворче мистецтво та інші.

2. Проаналізовано, що естетика сучасного мистецтва має величезний вплив на художню культуру суспільства та втілює почуття та емоції людини. У мистецькій естетиці органічно поєднуються естетичне відношення людини до мистецької дійсності та безпосередньо художня діяльність особистості. Їх об'єднує спільні поняття прекрасного, досконалого, гармонійного та філософія мистецтва. Зрозуміти буття людини та її переживання намагається екзистенціалістська філософія.

Будь-яке мистецтво є естетично самодостатнім. Воно має унікальну можливість створювати неймовірні ситуації. У сучасній естетиці творчі грані мистецтв значно розширюються, що призводить до розриву із традиційними очікуваннями глядача. Відбувається широке використання сучасною естетикою нових художніх прийомів та видів художньої діяльності: інсталяція, перформанс, акція, відео-арт тощо.

Філософія свободи у мистецтві це не тільки свобода творчості митця, а й філософія свободи особистості загалом. Поєднання свободи художника, його «Я» і героя його твору відбувається досить часто. Естетика мистецтва XXI століття зберігає складні стосунки з автором естетичного твору, самим твором і глядачем. Твори мистецтва стають семантично насиченими, зі складною структурою, а також зростає інформаційна та пізнавальна складова творів.

3. Визначено, що у хореографічному мистецтві художній образ виступає втіленням людського бачення світу. Характерною особливістю хореографії є її емоційно-чуттєва природа. Мистецтву танцю притаманне художнє осмислення навколишньої дійсності, уміння розкривати і пізнавати внутрішній світ людини. Таке пізнання дійсності відбувається за допомогою художніх образів.

Художній образ об'єднує у собі все багатство хореографічного мистецтва. Створення балетмейстером і танцівником хореографічного образу через пластику людського тіла є досить складним процесом. Художній образ не тільки віддзеркалює події життя, але й узагальнює різні явища, проникаючи в їх суть і розкриваючи внутрішній смисл. Він має свої специфічні особливості. Серед них: метафоричність, асоціативність та парадоксальність.

Танцювальний образ через пластичні дії символічно передає думки і почуття особистості. Провідне значення у створенні образу належить естетично оформленим рухам тіла танцівника, їх жестам і міміці. Використовуючи мову пластичної символіки, танцівник утворює специфічну реальність, у якій відбувається діалог з глядачем. Втілюючи у своїй хореографічній постановці танцювальні образи, ми також шукали специфічні виражальні засоби, які б могли передати через своєрідну пластичну систему знаків головну ідею, яку ми закладали у наш твір.

РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Повернення до рідного міста» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Естетика тривоги та страхів у мистецькому дискурсі»

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: Повернення в рідне місто після тривалої відсутності.

Ідея: Через танець показати емоційний стан героя, в якому переплітаються переживання втрати і тривоги перед новою реальністю, що впливають на його сприйняття навколишнього світу.

Надзавдання: Чітко зрозуміти внутрішній світ героя, який повертається до рідного міста. Означити, яким чином через танець, сценографію, світло та інші художні засоби розкриваються його переживання, втрати і тривоги перед новою реальністю, передаючи через пластику його складний емоційний стан і поведінку.

Конфлікт: Внутрішній конфлікт героя підсилюється його страхами перед змінами, які відбулися як у місті, так і в його особистому житті. Герой відчуває розрив між спогадами про минуле і реальністю теперішнього.

Наскрізна дія: Відображає еволюцію героя від страху і тривоги до примирення і прийняття. Вона створює чітку лінію розвитку, що підкреслює глибинний процес адаптації і самопізнання через взаємодію з рідним, але зміненим середовищем.

Час дії: Сьогодення – це межа між минулим і теперішнім, що створює чіткий хронологічний контекст і дозволяє показати еволюцію внутрішнього стану героя від невпевненості й тривоги до прийняття гармонії в душі.

Місце дії: Рідне місто, перетворене часом.

Форма: Хореографічний монолог.

Стиль: Сучасна хореографія.

Жанр (за драматургією): лірико-драматичний.

Лібрето

Я переживаю втрату своїх коренів як болюче відчуження від самого себе та від тих основ, які колись слугували мені опорою. Почуття єдності з минулим, культурою та світом поступово розпалося, залишивши мене наодинці з порожнечою. Це не просто відхід від традицій чи звичних реалій – я відчуваю, ніби втратив щось фундаментальне, що формувало мою сутність.

Зараз я на шляху пошуку себе, і цей процес нелегкий. Він вимагає глибокого занурення у внутрішній світ, усвідомлення своїх справжніх прагнень і повернення до того, що втратив. Я прагну досягти гармонії між зовнішнім і внутрішнім, намагаючись відновити зв'язок із тим, що є справді важливим. Моя подорож – це духовне пробудження, спроба повернутися до автентичного, істинного буття.

Прощання з минулим розпочалося в той момент, коли я зрозумів, що мушу залишити все, що колись було частиною мого життя. Збираючи речі, я відчував, як кожен спогад і кожен куточок мого минулого починають віддалятися. Коли я востаннє обіймав рідних і дивився на знайомі місця, сум огортав мене, а думки про невідоме майбутнє викликали хвилю невпевненості. Мої рухи відображали вагання, ніби тіло не хотіло покидати те, що так довго давало мені відчуття стабільності.

З початком подорожі всередині мене почала накопичуватися тривога. З кожною милею напруга зростала, змушуючи задуматися: чи зможу я прийняти нову реальність і знайти в ній себе? Моя подорож була сповнена суперечливих емоцій – радість повернення до рідного міста перепліталася з глибокою тривогою перед майбутнім.

Дійові особи та їх характеристика

«Він» – головний герой постановки, уособлює людину, що повертається до свого рідного міста після довгої відсутності. Це персонаж, сповнений

суперечливих емоцій: з одного боку, ностальгія за минулим, теплі спогади про дитинство та молодість, з іншого – біль від усвідомлення того, що місто змінилося, а разом із ним і його внутрішній світ. Його повернення символізує внутрішній пошук себе, спробу відновити зв'язок із минулим та знайти своє місце в новій реальності.

«Він» виражає глибокий внутрішній конфлікт: між бажанням залишитися у своїх спогадах та необхідністю адаптуватися до змін. У його рухах відчувається сповільненість, іноді нерішучість, що підкреслює його боротьбу із власними почуттями. Однак поступово його пластика стає більш впевненою, відображаючи процес прийняття нового світу та примирення з тим, що місто вже не є тим самим, яке він пам'ятав. Через танець «Він» передає свою емоційну подорож – від суму за втраченим до відчуття примирення з новою реальністю.

«Минуле» – це символічний персонаж, який уособлює спогади, старі емоції та незавершені історії, що супроводжують героя «Він» під час його повернення до рідного міста. Цей персонаж представляє всі ті моменти, які колись були важливими, але залишилися у минулому, викликаючи ностальгію та сум. «Минуле» постає у вигляді невидимої тіні, яка постійно присутня біля героя, спокушаючи його залишитися у світі спогадів, де все було простіше і зрозуміліше.

«Минуле» втілюється у м'яких, плавних та плинних рухах, що створюють враження ефемерності й невагомості. Його пластика передає затягнутість у спогади, які неможливо повністю відпустити. В той же час «Минуле» постійно намагається втягнути «Він» у свої обійми, не даючи йому вільно рухатися вперед.

Цей персонаж також має здатність змінюватися залежно від настрою героя. У моменти смутку або розчарування «Минуле» може ставати тягарем, гнітючим туманом, що перешкоджає рухові вперед. Однак в інші моменти, коли герой знаходить примирення зі своїм минулим, цей персонаж може втілювати теплоту спогадів і надавати героєві сил і впевненості для подолання внутрішнього конфлікту.

Танець «Минулого» сповнений тонких, легких доторків та обіймів, але водночас несе певну настирливість і тяжкість, що підкреслює складність відпущення минулих переживань і пов'язаних із ними емоцій.

«Сьогодні» – це динамічний персонаж, який уособлює теперішній момент, нову реальність, з якою стикається головний герой після повернення до рідного міста. Цей персонаж символізує потік часу, що рухається вперед, зміни, які вже відбулися і продовжують впливати на героя. «Сьогодні» постає як виклик, з яким герой має впоратися, оскільки йому доводиться примиритися з теперішньою реальністю і приймати зміни, що відбулися навколо.

«Сьогодні» виражає стрімкість, напруженість і непередбачуваність. Його рухи різкі, з акцентом на швидкість і постійний розвиток, ніби час не зупиняється ні на мить. У хореографії «Сьогодні» часто відчувається конфлікт з «Минулим» – цей персонаж постійно намагається звільнити героя від тягара спогадів, проте зустрічає опір. Його присутність наголошує на необхідності рухатися вперед, навіть якщо це боляче чи складно.

Пластика «Сьогодні» змінюється разом із внутрішнім станом героя. У моменти боротьби «Сьогодні» стає наполегливим, навіть агресивним, підштовхуючи героя до дій і змушуючи його реагувати на нові виклики. Однак у моменти примирення і прийняття, цей персонаж може ставати підтримкою, допомагаючи герою адаптуватися до змін та знаходити нові шляхи розвитку.

Танець «Сьогодні» насичений енергією і різкими змінами ритму, що відображає плинність життя і непередбачуваність теперішньої реальності. Він підкреслює важливість жити в моменті, приймати нове і залишати старе позаду, щоб рухатися далі.

«Майбутнє» – це символ надії, невідомості та можливостей, які очікують героя після того, як він примириться зі своїм минулим і прийме теперішню реальність. Цей персонаж втілює потенціал змін, нові шляхи розвитку та життєві перспективи, які відкриваються перед героєм. «Майбутнє» несе в собі загадковість і привабливість чогось невідомого, що спонукає до руху вперед, але водночас може викликати страх і невпевненість.

«Майбутнє» часто постає в контрасті з «Минулим» та «Сьогоденням». Його рухи легкі, плавні та невловимі, ніби він танцює на грані реального і уявного. У хореографії цей персонаж може мати більш абстрактні форми, оскільки «Майбутнє» – це щось, що ще не сталося і тільки формується в думках героя. Він є символом можливостей, тому його рухи сповнені відкритості, готовності до нових починань та перспектив.

У взаємодії з героєм «Майбутнє» відіграє роль провідника, закликаючи його до сміливих рішень і готовності до змін. Цей персонаж несе натяк на розвиток і трансформацію, які чекають на героя, якщо той наважиться подолати свої страхи і прийняти нові виклики. У русі «Майбутнього» відчувається впевненість, але разом із тим є елементи невизначеності, ніби цей персонаж залишає простір для власної інтерпретації та рішень героя.

Танець «Майбутнього» відображає гармонію між внутрішнім і зовнішнім світом, показуючи, що майбутнє формується з рішень, прийнятих у теперішньому моменті. Його рухи легкі, але водночас потужні, ніби несуть у собі заряд енергії, який лише очікує свого моменту для розкриття.

«Тривога» – це інтенсивний і складний персонаж, який уособлює страхи, сумніви та внутрішні конфлікти, що переслідують героя у його подорожі назад до рідного міста. Цей персонаж представляє собою емоційний хаос, напруження та невпевненість, які впливають на думки і дії героя, затьмарюючи його здатність ясно бачити теперішнє та майбутнє. «Тривога» стає тінню, яка то виринає на передній план, то відступає, але завжди залишається присутньою, особливо у важкі моменти.

Хореографія «Тривоги» будується на раптових, несподіваних рухах, які відображають внутрішній неспокій героя. Цей персонаж рухається не передбачувано, іноді хаотично, із різкими змінами напрямку та швидкості. У танці можна побачити елементи стиснення та розширення, які символізують фізичну та емоційну боротьбу, ніби «Тривога» звужує і обмежує свободу героя, а потім вибухає і захоплює простір навколо.

«Тривога» здатна нав'язувати своє домінування, змушуючи героя реагувати на її присутність, змінюючи його хореографію та пластичну мову. В моменти найбільшого напруження «Тривога» може створювати фізичний бар'єр між героєм і його здатністю рухатися вперед, стаючи символом паралізуючого страху та невпевненості.

У взаємодії з іншими персонажами, такими як «Минуле» та «Сьогодні», «Тривога» діє як каталізатор, підсилюючи або конфлікти, або моменти кризи. Вона має здатність підсилювати ностальгію за минулим або страх перед невідомим майбутнім, тим самим ставлячи героя перед складним вибором і змушуючи його звертати увагу на свої глибинні почуття.

Танець «Тривоги» насичений контрастами: від стрімких, енергійних рухів до майже завмерлих, скованих поз, які відображають стан психологічної нестабільності та страху. «Тривога» виступає не тільки як сила, що протистоїть герою, але і як внутрішній голос, що нагадує про невирішені конфлікти та страхи, які можуть вплинути на його майбутнє, якщо він їх не подолає.

2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки

Хореографічна драматургія постановки

Експозиція: Поява героя, чиї повільні і обережні рухи відображають невпевненість і тягар минулого. Місто на фоні здається далеким, а персонаж «Минуле» обволікає героя, запрошуючи повернутися до спогадів.

Раптово сцену рве «Сьогодні» з енергійними рухами, контрастуючи з «Минулим» і закликаючи героя до дії. Паралельно з'являється «Тривога», хаотично перешкоджаючи героєві, створюючи бар'єри.

Згодом з'являється «Майбутнє», туманний і загадковий, танцюючи плавно, але залишаючись недосяжним. «Майбутнє» нагадує про можливості, які відкриваються перед героєм.

Усі персонажі – «Минуле», «Сьогодні», «Тривога» і «Майбутнє» – переплітаються в єдиному хореографічному діалозі, оточуючи героя і символізуючи сили, що впливають на його вибір і долю.

Зав'язка: Герой «Він» вирішує активно взаємодіяти з реальністю навколо нього, стоячи на перехресті між «Минулим» і «Сьогодні». В цей момент домінує «Тривога», яка посилює його сумніви і страхи, перешкоджаючи руху вперед та створюючи конфлікт між минулим і майбутнім.

Символічним моментом є зустріч героя з «Сьогодні», яке агресивно ставить питання: чи здатен він адаптуватися до нової реальності? Їхній танець наповнений конфліктними рухами, де «Сьогодні» підштовхує героя до дії і прийняття змін.

«Минуле» намагається захопити героя лагідними рухами, пропонуючи безпеку спогадів. Паралельно «Майбутнє» танцює на задньому плані, підказуючи, що шлях уперед вимагає сміливості.

«Тривога» і «Сьогодні» стають головними опонентами героя, розриваючи його на частини і примушуючи до вибору. Герой робить рішучий крок, вириваючись із тенет «Тривоги», але перед ним залишається невизначене «Майбутнє», яке закликає до нових випробувань.

Розвиток дії:

I ступінь. Активна взаємодія з новою реальністю та відкрито досліджувати зміни, що відбулися в його рідному місті. Цей етап відображає його внутрішнє пробудження та готовність прийняти нові виклики, хоча він ще не повністю звільнився від впливу «Минулих» спогадів та страхів.

II ступінь. Інтенсивна фаза внутрішнього і зовнішнього перетворення героя. Тепер він глибше занурюється у протистояння з власними страхами, сумнівами та впливом минулого. Хореографія стає динамічнішою, рухи героя набувають більшої впевненості, але водночас перед ним постають нові виклики, що випробовують його рішучість і волю до змін.

III ступінь. Емоційний та психологічний подорожі героя «Він». У цьому етапі герой досягає своєї максимальної точки напруженості, і відбувається

остаточний перелом, який визначає його подальшу долю. Вся динаміка сюжету й танцювальні образи сконцентровані на вирішальному виборі героя та його трансформації. Символічний перехід героя у новий етап життя. Це момент піднесення і натхнення, коли всі внутрішні бар'єри зламані, і герой стоїть на порозі нового, захоплюючого майбутнього.

Кульмінація: Герой долає всі перешкоди, приймає нову реальність і стає готовим до майбутнього. Це момент великого зрушення і особистісного відродження, що відображається у динамічному і емоційно насиченому танці.

Розв'язка: Трансформацію героя, його інтеграцію з теперішнім моментом і оптимістичний погляд у майбутнє. Це момент, коли всі сюжетні лінії зливаються в єдину гармонійну цілісність, що символізує новий початок і внутрішній світ героя.

Музична драматургія

Основні частини	Назва	Такти	Хронометраж
Експозиція	Поява героя та решта персонажів: «Минуле», «Сьогодення», «Тривога» і «Майбутнє»	32	00:27 с.
Зав'язка	Взаємодія героя з реальністю	64	01:24 с.
Розвиток дії	<i>I ступінь:</i> Внутрішнє пробудження героя та готовність прийняти нові виклики	48	01:39 с.
	<i>II ступінь:</i> Протистояння з власними страхами, сумнівами та впливом минулого	32	01:52 с.
	<i>III ступінь:</i> Перехід героя у	64	02:20 с.

	новий етап життя		
Кульмінація	Герой відзначає свою перемогу над внутрішніми і зовнішніми перешкодами і втілює новий стан гармонії і рівноваги	24	03:46 с
Розв'язка	Герой знаходить своє місце в новій реальності	32	04:00 с.
Усього		360 тактів	06 хв. 08 сек.

Упорядкованість танцювальних епізодів

1. «Поява героя та персонажів: «Минуле», «Сьогодення», «Тривога» і «Майбутнє»»

Герой повертається до рідного міста. Танцювальний епізод відображає його емоційний стан, сповнений ностальгії та тривоги. Рухи героя плавні, але виразні, передаючи відчуття здивування і пошуку зв'язку з новою реальністю. Хореографія повинна підкреслювати його внутрішню боротьбу і конфлікт між минулим і теперішнім.

Епізод «Минуле»: Під час цього танцювального епізоду персонаж «Минуле» з'являється як контраст до героя. Рухи персонажа можуть бути сповнені ретро-елементів, можливо, з використанням стилізованих жестів або рухів, які відображають традиційні аспекти або спогади. Танцювальні елементи характеризуються плавністю і розміреністю, відзначаючи спокій і стабільність минулого, яке тепер здається нереальним чи ідеалізованим.

Епізод «Сьогодення»: Персонаж «Сьогодення» представляє сучасність і її реалії. Хореографія для цього епізоду динамічна та енергійна, з використанням сучасних стилів танцю, що підкреслює швидкість і хаос сучасного життя. Рухи різкі та непередбачувані, символізують складність та адаптацію героя до нових умов.

Епізод «Тривога»: Персонаж «Тривога» виражений через напружені і неспокійні рухи, які підкреслюють внутрішній стрес героя. Швидкі танцювальні елементи і часті зміни напрямків, імпульсивні рухи та ритмічні дисонанси відображають паніку і невизначеність, які переживає герой.

Епізод «Майбутнє»: Персонаж «Майбутнє» символізує можливості і невизначеність, що чекає героя. Експериментальна хореографія, з використанням нових форм і технік, які підкреслюють можливість позитивних змін. Рухи відкриті, експресивні і сповнені надією, відображають нові перспективи і потенціал росту героя.

Ці епізоди повинні взаємодіяти, щоб створити цілісну і динамічну хореографічну композицію, яка відображає внутрішню подорож героя і його взаємодію з різними аспектами часу.

Тривалість: 00хв.45с.

2. «Взаємодіяти героя з реальністю»

У даному епізоді герой взаємодіє з персонажем «Минуле» через повільні, мрійливі і згаслі рухи. Ці рухи легкі та ефемерні, як спогади, що поступово розсіюються.

У наступному епізоді герой контактує з персонажем «Сьогодення» його рухи інтенсивні та динамічні, відображаючи різкість і неприязнь сучасного світу, що символізують нові реалії.

Хореографія для персонажа «Тривога» вводить напружені, збурені рухи, які демонструють внутрішні страхи і сумніви героя. Використано фізичний контакт та конфлікт між героєм і «Тривогою», що підкреслює боротьбу з внутрішніми демонами.

Рухи для персонажа «Майбутнє» відкриті та оптимістичні, залучають елементи спільного танцю з героєм. Це може бути як новий початок, що символізує гармонію і можливості.

Дані елементи створюють яскраву і динамічну постановку, що допомагають взаємодіяти героя з реальністю глибоко виражена через танець, сценографію і освітлення.

Тривалість: 00хв.50с.

3. «Внутрішнє пробудження героя та готовність прийняти нові виклики»

Емоційний Розвиток героя починається з повільних, розгублених і мрійливих танцювальних рухів, що символізують його стан невпевненості та розгубленості. Поступово рухи стають більш визначеними і впевненими, відображаючи внутрішній процес пробудження. Герой взаємодіє з персонажами «Минуле», «Сьогодення», «Тривога» і «Майбутнє» в спосіб, який відображає його зростаючу усвідомленість. Герой починає приймати нові виклики, його рухи стають більш агресивними і впевненими. Включення елементів сучасного танцю та акробатики підкреслює його готовність і рішучість.

У кінці епізоду герой виконує фінальний танець разом з іншими персонажами, показуючи свою інтеграцію і гармонію з новим середовищем, де герой проходить через символічний ритуал, що відзначає його повне прийняття нових викликів і можливостей.

Даний епізод допомагає виразити емоційний і психологічний розвиток героя, підкреслюючи його внутрішнє пробудження і готовність до нових викликів.

Тривалість: 01хв.15с.

4. «Протистояння з власними страхами, сумнівами та впливом минулого»

Протистояння героя з власними страхами, сумнівами та впливом минулого є важливим аспектом його внутрішньої трансформації. Страху героя представлені через агресивні та хаотичні рухи, що демонструють боротьбу і напругу, можливо, через висловлення тривоги та конфлікту в його тілі, елементів контратакування та фізичного стикання.

Сумніви можуть бути виражені через рухи, що змінюються і стають нестійкими, символізуючи невпевненість героя. Це може включати різкі перерви у русі, труднощі в виконанні складних елементів або затримки. Герой

відволікається персонажами та предметами, які представляють сумніви і невизначеність.

Стилізовані рухи, що відносяться до минулого, які контрастують із сучасними елементами, символізуючи вплив спогадів на теперішній стан героя.

Герой взаємодіє з персонажем «Минуле», який символізує частину його власного минулого. Ця взаємодія представлена як внутрішній діалог та боротьба, де герой намагається впоратися з впливом минулого на своє життя.

Хореографія показує поступове вирішення внутрішніх конфліктів героя. Це виражено через розширення рухів, більшу впевненість у виконанні та гармонійний танець. Герой інтегрує частини свого минулого і страхів у новий, позитивний контекст, що відображається через злиття старих і нових елементів у танці.

Ці елементи допоможуть створити глибоке і багатогранне представлення боротьби героя з власними страхами, сумнівами і впливом минулого, показуючи його внутрішній розвиток і перетворення.

Тривалість: 01хв.50с.

5. «Перехід героя у новий етап життя»

Даний епізод – це момент завершення одного етапу і початок нового, в якому герой інтегрує свій досвід і відкриває нові можливості.

Рухи героя стають більш плавними і розгорнутими, відзначаючи завершення боротьби і початок нового етапу. Включення елементів синхронізації та гармонії з іншими персонажами може підкреслити новий рівень інтеграції і взаємодії.

Залучення всіх персонажів у фінальний танець може символізувати новий початок, де герой і всі інші персонажі об'єднуються в одному вражаючому номері, який показує єдність і позитивні зміни.

Ритуальні та символічні рухи показують процес трансформації героя. Це підняття рук, повільні обертання та інші рухи, що демонструють відкриття до нових можливостей. Хореографія включає елементи, які фізично змінюють сцену, відображаючи перехід від одного стану до іншого.

Даний елемент допоможе виразити процес переходу героя до нового етапу життя, відображаючи його зростання і нові можливості.

Тривалість: 01хв.25с.

6. «Герой відзначає свою перемогу над внутрішніми і зовнішніми перешкодами і втілює новий стан гармонії і рівноваги»

Кульмінаційний момент, коли герой відзначає свою перемогу над внутрішніми і зовнішніми перешкодами і втілює новий стан гармонії і рівноваги, представлений через ряд танцювальних, сценічних і символічних елементів.

Герой виконує піднесені і розширені рухи, що символізують його перемогу і відновлену впевненість. Рухи плавні та потужні, відображають відчуття досягнення і гармонії. Герой танцює разом з іншими персонажами, підкреслюючи єдність і спільне досягнення. Він виконує символічні рухи, такі як оберти та підйоми, що показують його оновлену внутрішню силу і рівновагу, які демонструють інтеграцію його перемоги в нове життя.

Фінальний танець епізоду сповнений легкістю і грацією, що символізує новий стан гармонії і рівноваги героя через елементи класичного або сучасного танцю, що підкреслює відчуття спокою і завершення.

Даний епізод допомагає створити вражаючий фінал, в якому герой відзначає свою перемогу над перешкодами і втілює новий стан гармонії і рівноваги, підкреслюючи його внутрішній і зовнішній розвиток.

Тривалість: 01хв.30с.

7. «Герой знаходить своє місце в новій реальності»

Герой знаходить своє місце в новій реальності – це ключовий момент у фіналі хореографічної постановки «Повернення до рідного міста», який демонструє інтеграцію героя у нове середовище і його завершене перетворення.

Герой виконує фінальний танець, що символізує його адаптацію до нової реальності. Рухи спокійні та граційні, що демонструють його злиття з новим середовищем. Взаємодія героя з іншими персонажами представляють різні аспекти нової реальності, показуючи як він взаємодіє і знаходить своє місце серед них.

Заклучна сцена зосереджується на єдності і спокої, де герой та інші персонажі святкують новий початок й гармонію.

Даний епізод допоможе створити вражаючий і позитивний фінал, де герой знаходить своє місце в новій реальності, підкреслюючи його завершене перетворення і гармонію.

Тривалість: 01хв.10 с.

2.3. Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія

Для хореографічної постановки «Повернення до рідного міста» музична основа інтегрована в драматургію композиції та відображає її основні теми: прощання з минулим та прийняття нової реальності.

Для сцен, де герой повертається до рідного міста і зіштовхується з втраченими спогадами, використовуються меланхолійні, розгорнуті мелодії з повільним темпом. Використовуються струнні інструменти, такі як віолончель та скрипка, що створюють атмосферу суму і роздумів.

Музика стає більш динамічною і напруженою, коли герой стикається з несподіваними змінами в рідному місті. Для цього підходять перкусійні інструменти, синтетичні звуки та дисонансні акорди.

У сценах, що відображають моменти спогадів і внутрішньої боротьби героя, темп повільний та спокійний. Таке музичне рішення дозволяє глядачам заглибитися в емоційний стан персонажа.

Поступове прискорення музики під час сцен, що показує процес прийняття нової реальності і адаптації до зміненого середовища, темп поступово прискорюється, підкреслюючи еволюцію героя.

Використання традиційної музики та інструментів, характерних для рідного міста героя, посилює атмосферу і робить сценічний образ більш автентичним. Включення сучасних музичних елементів та електронних звуків

підкреслює контраст між минулим і теперішнім, відображаючи зміни в оточенні героя.

Додавання звукових ефектів, таких як шум міста, звуки природи та тихий фон вулиць, створює більше занурення у сценічний простір і підкреслює атмосферу зміни. Використання реверберації та інших ефектів для створення просторового звуку може допомогти в передачі ілюзії трансформації простору і часу.

Музична основа хореографічної постановки гармонійно доповнює хореографічну концепцію і підтримує емоційний настрій кожної сцени, допомагаючи створити цілісне і зворушливе сценічне враження.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від помірного до швидкого.

Характер музики: глибинний, спокійний

Сценографія хореографічної постановки «Повернення до рідного міста»

Сценографія для хореографічної постановки «Повернення до рідного міста» відображає ключові теми постановки – прощання з минулим і прийняття нової реальності. Вона має допомогти у створенні емоційного фону і підкреслити зміни, які переживає герой.

Зміна простору та використання сценічних елементів, змінюється протягом композиції, що відображає перехід від знайомого рідного міста до нової реальності. Це рухомі панелі, проекції та змінювані декорації. Сценічні елементи повинні бути модульними і легко трансформуватися, щоб забезпечити швидкі зміни сцен і відобразити різні етапи подорожі героя.

Фон і проекції хореографічної постановки створюють фон, який відображає характерні риси рідного міста героя. Це традиційні архітектурні елементи, пейзажі та відомі місця.

Використовуються проекції для відображення змін у місті – руйнування, нове будівництво та зміни в ландшафті. Проекції включають динамічні елементи, такі як рух людей та природи, для створення відчуття життя.

Для сцен, що показують минуле, використовуються старовинні меблі, декоративні елементи та традиційні предмети, що асоціюються з рідним містом.

Танцювальна сцена, що відображає нову реальність, використовуються сучасні та абстрактні декорації геометричної форми, прозорі матеріали та абстрактні конструкції.

Спеціальні ефекти – туман та дим для створення ефекту незатишності та загадковості під час переходу між старим і новим. Застосовуються елементи, такі як рухомі платформи та світлові ефекти, для відображення змін в середовищі та для підкреслення емоційної трансформації героя.

Правильна сценографія допоможе створити необхідну атмосферу і підкріпити емоційну виразність вистави, дозволяючи глядачам глибше зануритися в історію героя і його подорожі.

Костюми

Сценічний костюм до *танцювального образу «Він»* хореографічної постановки «Повернення до рідного міста» підкреслює образ героя, який повертається до рідного міста після тривалої відсутності. Він складається з елементів як сучасного, так і традиційного одягу, щоб відобразити конфлікт між минулим і сучасністю.

Для колірної палітри костюма використовуються приглушені та стримані кольори, такі як сірі, бежеві, темно-сині, з можливими акцентами на яскравих та контрастних кольорах, які символізують емоції та спогади героя.

Верхня частина костюма складається зі сорочки з елементами традиційного одягу, такими як вишивки та декоративні деталі. Сучасні тканини використані для створення відчуття контрасту. Низ – штани, які є комбінацією класичного та

сучасного стилів з елементами старовинного дизайну з декоративними вставками, що відсилають до минулого.

Зручне, але стильне взуття, яке дозволяє вільно рухатися та підходить для танцю. Може бути як класичним, так і сучасним.

Костюм має бути зручним для танцю і забезпечувати свободу рухів. Легкий у використанні та швидкий у зміні, щоб підходити для різних сценічних ситуацій. Цей костюм має допомогти у створенні візуального контексту, який відображає емоційний стан героя та його взаємодію з рідним містом.

Костюм до *танцювального образу «Минуле»* втілює атмосферу старовини і відображає відношення героя до його минулого. Він елегантний, з елементами, що нагадують про давні часи передаючи ностальгію і спогади.

Використовуються теплі, приглушені кольори, такі як золотистий, коричневий, мідний і зелений, які символізують старовину і затишок. Можна також використовувати вицвілі або потерті відтінки, щоб підкреслити вікові зміни.

Елементи верхньої частини костюма виготовлений з важкого, текстурованого матеріалу, з декоративними вишивками та вставками. використовуються традиційні елементи, такі як комірці з рюшами та зав'язками, які додають історичного шарму.

Низ – штани, які мають класичний крой і оброблені декоративними деталями, такими як гудзики, стрічки та вишивка. Взуття має сучасний та традиційний стиль, але в такому вигляді, який відображає минуле, наприклад, черевики з застібками або шкіряні черевики з класичним дизайном.

Легка шаль або накидка, що додає вишуканості та драми, з декоративними елементами та вишивкою. На голові старовинний капелюх, що підкреслює важливість і статус образу «Минуле».

Костюм має бути зручним для виконання танцювальних рухів і дозволяти вільність руху. Легкий у використанні та швидкий у зміні, щоб відповідати різним сценічним ситуаціям і переходам. Цей костюм допоможе створити

візуальну атмосферу минулого, що надає емоційної глибини сценічному образу і підкреслює важливість спогадів у сюжеті постановки.

Костюм для *образу «Сьогодення»* відображує сучасність і динамічність життя героя в теперішньому часі. Він має бути стильний, модним та зручним, щоб підкреслити контраст між минулим і теперішнім, а також адаптацію героя до змін, які відбулися у його рідному місті.

Використовуються яскраві, насичені кольори або сучасні відтінки сірого, синього, чорного з можливими акцентами на контрастних кольорах для створення динамічного і сучасного вигляду.

Верхня частина складається з футболки, з сучасними дизайнерськими елементами - графічних абстрактних візерунків та асиметричних кроїв, що відображають актуальні модні тенденції. Джинси, які є частиною сучасного гардеробу, з елементами декору, що підкреслюють індивідуальність персонажа.

На ногах модні та зручні кросівки, що відображають сучасний стиль і забезпечують комфорт під час виконання танцювальних рухів. Стильний ремінь, з металевими елементами та сучасними декоративними деталями.

Костюм має бути зручним для танцю і забезпечувати свободу руху, щоб герой міг виразити сучасний стиль через танець. Легкий у використанні та швидкий у зміні, щоб відповідати різним сценічним ситуаціям і швидким змінам у виставі.

Костюм «Сьогодення» допоможе втілити образ сучасного героя, який адаптується до нових умов життя і відображає зміну часу, підкреслюючи контраст і взаємодію між минулим і теперішнім у постановці «Повернення до рідного міста».

Костюм для *образу «Майбутнє»* відображає футуристичний і прогресивний аспект. Він повинен бути інноваційним, стильним і технологічним, що символізує нові можливості і зміни, які прийдуть у рідне місто героя.

Колірна палітра костюма містить металічні відтінки, такі як срібний, платиновий, а також яскраві неонові кольори і відтінки синього, фіолетового та зеленого для створення ефекту футуристичного вигляду.

Сорочка виготовлена з ламінованої тканини футуристичного крою. Асиметричні лінії, інтегровані світлові елементи або LED-панелі створюють ефект підсвічування.

Штани з геометричним та технологічним дизайном, з вставками прозорих та відбиваючих матеріалів. Додаткові деталі, підкреслюють функціональність і стиль футуристичного одягу. Сучасне взуття інноваційної конструкції, такі як кросівки з технологічними вставками, з металевими елементами та підсвічуванням.

Костюм має бути розрахований на ефекти освітлення, які підкреслюють його футуристичні елементи. Можна використовувати світлодіоди, що інтегровані в костюм, або тканини з ефектами відбиття світла.

Костюм має бути функціональним для виконання танцювальних рухів, забезпечуючи комфорт і свободу. Матеріали повинні бути легкими і еластичними для зручності руху. Легкий у використанні і швидкий у зміні, щоб підходити для різних сценічних ситуацій і ефектів.

Костюм «Майбутнє» допоможе втілити образ можливих змін і технологічного прогресу, створюючи контраст між сучасністю та майбутнім і підкреслюючи відмінності між минулим, сьогоденням і майбутнім у постановці «Повернення до рідного міста».

Костюм *для образу «Тривога»* повинен втілювати відчуття тривоги та занепокоєння. Він виразний, з елементами, що підкреслюють емоційний стан і напруженість ситуації. Використовуються темні, насичені кольори, такі як чорний, темно-сірий, темно-синій, а також червоні або оранжеві акценти, які символізують небезпеку і тривогу. Сорочка та куртка з розірваними краями або недбалими швами. Можливе використання драпірованих або асиметричних елементів, які додають відчуття дисгармонії.

Штани зі складками та зірваними деталями, що підкреслює хаос і напруженість. Можливо використання тканин з текстурою, яка створює відчуття нестабільності, наприклад, матеріали з ефектом потертості або з шорсткою

поверхнею. Взуття, що виглядає зношеним та важким, наприклад, черевики з потертостями або з елементами, що символізують небезпеку.

Костюм має бути розрахований на сценічне освітлення, яке підкреслює його текстуру і колір. Можливо використання контрастних світлових ефектів для підкреслення напруженості та тривоги.

Костюм має бути зручним для виконання танцювальних рухів, але з елементами, що передають тривогу і невпевненість. Матеріали повинні бути легкими, але досить міцними для витримування інтенсивних рухів. Легкий у використанні і швидкий у зміні, щоб відповідати різним сценічним ситуаціям і підкреслити тривожний настрій.

Костюм «Тривога» допоможе створити візуальний контекст, який відображає емоційний стан персонажа, додаючи глибину і напруженість до сцени в постановці «Повернення до рідного міста».

Освітлення

Освітлення для хореографічної постановки «Повернення в рідне місто» має підкреслити емоційну напругу і психологічну глибину героя, відтворюючи його переживання під час повернення до зміненого рідного міста. Освітлення може працювати з контрастами світла і тіні, символізуючи конфлікт між спогадами і реальністю. Наприклад, слабе, приглушене світло може підкреслити моменти смутку, ностальгії, коли герой згадує минуле. Тіні можуть виражати невпевненість і внутрішній хаос.

Поступове збільшення інтенсивності світла може відобразити адаптацію героя до змін, що відбулися з його містом і власним життям. Зміна кольорів (від холодних до теплих) може передавати емоційні трансформації героя. Використання проекцій, які можуть представляти минуле або пам'ять героя, дозволить створити глибокий і багатошаровий простір сцени. Це може допомогти передати відчуття розірваності між минулим і теперішнім.

Фокусне освітлення на головного героя під час ключових моментів постановки підкреслить його внутрішній світ і емоційний стан. Це може бути виконано через використання прожекторів або світлових пучків, які концентруються виключно на його постаті. Освітлення повинно бути не тільки технічним елементом, але й важливою складовою, що посилює емоційний вплив і сценічний зміст хореографічної постановки.

Декорації

Декорації для хореографічної постановки «Повернення в рідне місто» повинні візуально відображати тему змін і протистояння між минулим та сучасністю, допомагаючи створити емоційний і психологічний фон для дійства.

Основні елементи сценографії можуть включати фрагменти будівель або об'єктів, що символізують колишнє місто, але з елементами руйнування чи занепаду. Це можуть бути залишки старовинних будинків, уламки архітектурних конструкцій або пусті вулиці, що символізують втрату і зміни, які відбулися з місцем, яке герой колись знав.

Частина декорацій може представляти сучасні, але холодні і відсторонені об'єкти – високі будівлі зі скла і бетону, неонові вивіски, чи абстрактні структури, що викликають відчуття чужорідності та відстороненості. Вони створюють враження, що герой вже не може знайти знайомого йому місця у цьому новому середовищі.

На сцені можна розмістити окремі елементи, які символізують особисті спогади героя. Це можуть бути деталі, що викликають почуття ностальгії: стара лавка у парку, знайомий ліхтар або інший побутовий об'єкт, що контрастує з новими та модернізованими елементами сценографії.

Декорації можуть включати рухомі елементи (диму, туману), які підкреслюють невизначеність і динаміку внутрішнього стану героя. Рухомі механічні структури можуть символізувати плин часу та незворотність змін.

Додаткові проекції на задній фон можуть представляти візуальні спогади або зображення з минулого міста. Можна використовувати цифрові технології для створення віртуальних ландшафтів, які змінюються на очах у глядача, підкреслюючи тему переходу і трансформації.

Декорації повинні підсилювати емоційне і драматичне звучання постановки, допомагаючи глядачам зануритися у психологічний світ героя та його боротьбу зі змінами в рідному місті.

Висновки до другого розділу

1. Проведено ідейно-тематичний аналіз постановки; підкреслено особисті та соціальні аспекти внутрішнього конфлікту героя. Акцентовано увагу на тому, як страхи і тривоги стають рушійною силою, що формує його емоційний стан через хореографічні рухи. У контексті постановки страхи та тривоги виступають не лише емоційним фоном, а й значно впливають на сценографічну побудову та пластику рухів. Герой через хореографічну мову виражає глибокі внутрішні конфлікти, які пов'язані з трансформацією рідного міста і його неможливістю знайти гармонію в новій реальності.

Розкрито її ідею, тему, конфліктну ситуацію та надзавдання, описано лібрето, персонажів, час і місце дії. Означено психологічний простір хореографічної постановки на перетині психології та мистецького вираження, передаючи відчуття неспокою через використання напружених рухів, різких змін темпів і просторових рішень. Такі елементи символізують страх втрати зв'язку з минулим і неможливість прийняття нових обставин.

2. Визначено композиційно-архітектонічну будову танцювального твору, яка через взаємодію просторових рішень, хореографічних рухів і музичних елементів створює емоційно напружену атмосферу. Кожен епізод структуровано таким чином, щоб підсилювати відчуття тривоги та відчуженості, передаючи глядачеві глибокі психологічні переживання героя. Динамічні зміни ритму та напрямків руху підкреслюють зростаючу напругу, а взаємодія танцівників із

простором сценічних декорацій сприяє підсиленню відчуття нестабільності та пошуку гармонії в новій реальності.

Проаналізовано музичний матеріал, який відіграє ключову роль у створенні глибокого емоційного контексту хореографічної постановки. Музика не лише підсилює лексичні елементи хореографії, а й діє як важливий інструмент для передачі емоційних станів героїв. Вона збагачує кожен епізод додатковими шарами емоційного забарвлення, надаючи сценам глибину і створюючи гармонію між рухами та настроєм. Завдяки цьому музичний супровід стає не лише фоном, а й активним учасником драматургії танцю.

3. Описано декорації та освітлення, які підтримують атмосферу тривожності. Вони створюють фізичний простір, що втілює страхи героя, зокрема через темні, незавершені або абстрактні образи на сцені. Освітлення також підсилює ці відчуття, акцентуючи увагу на відчуженості та нестабільності. Розкрито соціальний контекст страхів і тривог через зображення трансформацій рідного міста як символу змін у суспільстві.

Герой стає уособленням колективних страхів, зумовлених переходом від звичного до невідомого. Його рухи відображають не лише індивідуальний біль, але й загальну розгубленість перед сучасними викликами. Таким чином, хореографічна постановка «Повернення до рідного міста» демонструє, як естетика страхів і тривог може бути інструментом для глибшого розуміння внутрішнього стану героя та соціальних змін у світі.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі здійснення кваліфікаційної роботи «Естетика тривог та страхів у мистецькому дискурсі. Хореографічна постановка «Повернення до рідного міста»» нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел вітчизняних та іноземних дослідників (Жукової Н., Кривеги Л., Сухаревої К., Кіндер К., Покотило Г., Свендсена Л., Тіллиха П. та інших) і на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Досліджено, що питання почуттів тривоги та страху людини неодноразово піднімалося у науковому та мистецькому просторі. Спроби висвітлити різноманіття форм страху та осмислення тривоги зустрічалися ще в античній філософії. У Середні віки філософія мала два погляди на страх: страх як наслідок гріха та страх перед Богом. Виникає художній жанр «Танець смерті». Він являв собою гравюри, малюнки на яких був зображений танець скелетів із мертвими людьми. Образ скелету в епоху Відродження стає втіленням таємничої сили, яка карає грішників.

Питання співвідношення страху і знання з'являється у Новий час. Існувала теорія, що чим більше людина має знань, тим менше у неї страхів. Класична філософія зазначала, що страх є постійною складовою людського життя. Погляди психології на ці почуття повністю співпадають із цим твердженням. Різні види мистецтва – хореографічне, драматичне, кінематографічне, музичне, мистецтво живопису - неодноразово звертаються до теми тривог і страхів людини.

2. Проаналізовано, що величезний вплив на художню культуру суспільства має естетика сучасного мистецтва, яка втілює почуття та емоції людини. Естетичне відношення людини до мистецької дійсності та безпосередньо художня діяльність знайшли своє органічне поєднання. Спільні поняття прекрасного, досконалого, гармонійного та філософія мистецтва

об'єднує ці прояви. Екзистенціалістська філософія з моменту її виникнення намагається зрозуміти сенс існування людини та її переживання.

У сучасній естетиці творчі грані мистецтв значно розширюються. Відбувається широке використання нових художніх прийомів та видів художньої діяльності - інсталяції, перформансу, акцій, відео-арту тощо. Естетика мистецтва XXI століття зберігає складні стосунки з автором естетичного твору, самим твором і глядачем. Твори мистецтва, зокрема хореографічного, стають семантично насиченими, зі складною структурою, а також зростає їх інформаційна та пізнавальна складова.

3. Визначено, що художній образ у хореографічному мистецтві виступає віддзеркаленням людського бачення світу. Емоційно-чуттєва природа хореографії є її характерною особливістю. Мистецтву танцю притаманне вміння розкривати і пізнавати внутрішній світ людини за допомогою художніх образів. Процес створення балетмейстером чи танцівником хореографічного образу через пластику людського тіла є досить складним. Художній образ має свої специфічні особливості - метафоричність, асоціативність та парадоксальність.

Через пластичні дії образ у танці символічно передає думки і почуття особистості. У створенні образу важливе значення мають естетично оформлені рухи тіла танцівника, їх жести і міміка. Виконавець вибудовує мовою пластичної символіки специфічну реальність, у якій відбувається діалог з глядачем. У своїй хореографічній постановці ми також шукали специфічні виражальні засоби, які б могли передати через своєрідну пластичну систему знаків головну ідею, яку ми закладали у наш твір.

4. Проведено ідейно-тематичний аналіз постановки. Розкрито її *ідею* (відчуття тривоги перед реальністю), *тему* (повернення до рідного міста після тривої відсутності), *конфлікт* (страхи героя перед змінами) та *надзавдання* (внутрішній стан тривоги), описано *лібрето*, *персонажів* (Він, Минуле, Майбутнє, Сьогодні), *час і місце дії*.

Означено психологічний простір хореографічної постановки на перетині психології та мистецького вираження, передаючи відчуття неспокою через

використання напружених рухів, різких змін темпів і просторових рішень. Такі елементи символізують страх втрати зв'язку з минулим і неможливість прийняття нових обставин. Герой через хореографічну мову виражає глибокі внутрішні конфлікти, які пов'язані з трансформацією рідного міста і його неможливістю знайти гармонію в новій реальності.

5. Визначено композиційно-архітектонічну будову танцювального твору. Кожен епізод структуровано таким чином, щоб підсилювати відчуття тривоги та відчуженості, передаючи глядачеві глибокі психологічні переживання героя. Динамічні зміни ритму та напрямків руху підкреслюють зростаючу напругу, а взаємодія танцівників із простором сценічних декорацій сприяє посиленню відчуття нестабільності та пошуку гармонії в новій реальності.

Проаналізовано музичний матеріал, який відіграє ключову роль у створенні глибокого емоційного контексту хореографічної постановки. Музика збагачує кожен епізод додатковими шарами емоційного забарвлення, надаючи сценам глибину і створюючи гармонію між рухами та настроєм. Завдяки цьому музичний супровід стає не лише фоном, а й активним учасником драматургії танцю.

6. Описано сценічні декорації та освітлення, які підтримують атмосферу тривожності. Вони створюють фізичний простір, що втілює страхи героя, зокрема через темні, незавершені або абстрактні образи на сцені. Освітлення також підсилює ці відчуття, акцентуючи увагу на відчуженості та нестабільності. Розкрито соціальний контекст страхів і тривог через зображення трансформацій рідного міста як символу змін у суспільстві.

Герой стає уособленням колективних страхів, зумовлених переходом від звичного до невідомого. Його рухи відображають не лише індивідуальний біль, але й загальну розгубленість перед сучасними викликами. Таким чином, хореографічна постановка «Повернення до рідного міста» демонструє, як естетика страхів і тривог може бути інструментом для глибшого розуміння внутрішнього стану героя та соціальних змін у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Естетика: Підручник/за заг. редакцією Л.Т. Левчук. 3-тє вид, допов. і переробл. К.: Центр учбової літератури, 2010. 520 с.
2. Естетика мистецтва: навчальний посібник / уклад. Л. Б. Мартиненко, О. В. Гончарова. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 272 с.
3. Жукова Н. А. Феномен страху: рефлексія у образотворчому мистецтві ХХ – початку ХХІ століття (культурологічний аспект.) *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук.журнал*. 2024. № 1. С. 9-24.
4. Ірдиєнко К. Еволюція розвитку сучасної хореографічної естетики / *Вісник Львівського університету*. Серія мис-во. 2014. Вип. 14. С. 144-147.
5. Кіндер К. Р. Специфіка пластичного образотворення у первісному танці: символіко-семантичний аспект / *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва: наук. журнал*. № 2. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 120-125.
6. Кривега Л., Сухарева К. Сучасна естетика: логіка змін / *Humanities Studies: Collection of Scientific Papers/Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica»*, 2023. Випуск 15 (92). С. 27-32.
7. Леонова С. Є. Символіка тілесності у сучасній театральній хореографії (на прикладі М. Ека) [Електр.ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/VKhITK_2011_958\(1\)_44_6.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/VKhITK_2011_958(1)_44_6.pdf). – [Назва з екрана].
8. Лопуга О. І. Духовна культура сучасної української молоді: Соціально-філософський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03. «Соціальна філософія та філософія історії»: Одеса, 2016. 21 с.
9. Покотило Г. М. До проблеми взаємозв'язку філософії та мистецтва. [Електронний ресурс]. Культура як відбиток еволюції людства. Новий

- Акрополь, 2017. URL: [https:// newacropolis.org.ua/theses/d89496e8- 66a2-46b0-a8f3-5f90ece2fe36](https://newacropolis.org.ua/theses/d89496e8-66a2-46b0-a8f3-5f90ece2fe36) (дата звернення: 04.02.2024).
10. Svendsen Lars. A Philosophy of Fear. London: Reaktion Books, 2011. 164 p.
 11. Schopenhauer Arthur. Die Welt als Wille und Vorstellung. Hamburg Meiner Felix Verlag GmbH, 2020. 431s.
 12. Стародубець Г. А. Єдність психологічного та сценічного простору як передумова творення художнього образу /*Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнародного наук.-практ. семінару. Луганськ, 27-28 листопада 2010. Луганськ: Видавництво ЛДІМК, 2010. С. 95-98.
 13. Тіллих Пауль. Мужність бути. Київ: Дух і літера, 2016. 200 с.
 14. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж: навчальний посібник / під ред. Н. Хамітова (2-е вид.). Київ, 2006. 312 с.
 15. Jaspers Karl. Vom Ursprung und Ziel der Geschichte. Schwabe Verlag, 2017. 285 s.

ДОДАТКИ

«Він» - головний герой»

Образ «Минуле»

Образ «Сьогодні»

Образ «Майбутнє»

Зображення до танцю «Повернення до рідного міста»